

LØRDAG 29. OKTOBER 2016

Stavanger Aftenblad

LINE 45 941 203 DA ARSANGI LØRDAGS KR 18,00

www.aftenbladet.no

MAGASIN

– Feil bruk rev Kielland i stykker

«Alexander L. Kielland»-plattformen kantret 27. mars 1980. 123 omkom og 89 ble reddet. Det finnes én offisiell norsk forklaring. Men det finnes også en annen, langt mindre kjent for nordmenn.

NYHETER SIDE 8-9
MAGASIN SIDE 1-55

56 SIDERS HELGEMAGASIN

10 år med jubileumstil her alle

10 OLJE CHIPS DOBBLES 120 g, 19,-

GRILLPØLSE -30% WIERPØLSE

OLJE GRILL- OG WIERPØLSER 19,-

5,90 NOKA SMØKKE

EXTRA

LØRDAG 29. OKTOBER 2016

MAGASIN

«Det er altfor høy tension på dette ankeret!»

METODERAPPORT SKUP 2017

Kiellands dype hemmelighet. Årsakene til Alexander L. Kielland-ulykken

Av Tommas Torgersen Skretting og Ellen Kongsnes

Publisert i: Stavanger Aftenblad

Dato/tidspunkt: 29. oktober-december 2016

Kiellands dype hemmelighet

Nordsjøen, 27. mars 1980:

Kielland-plattformen kantret 27. mars 1980, da ett av de fem beina ble revet av i høy sjø og sterk vind på Ekofisk-feltet i Nordsjøen. 123 omkom og 89 ble reddet.

Vet vi egentlig hvorfor katastrofen skjedde? Forteller den offisielle norske forklaringen egentlig hele sannheten?

<p>Figur 1</p> <p>Løp for livet</p> <p>27. mars 1980. Det er høytid og storm i Nordsjøen. Ingen holder seg på plass. Løp for livet.</p>	<p>Figur 2</p> <p>Ingen kontroll i kontrollrommet</p> <p>Etter en kort kontrollperiode under kontrollrommet fortok tre operatører plutselig kontroll på ett av beina.</p>	<p>Figur 3</p> <p>Sprekken og svikt</p> <p>Etter en kort kontrollperiode under kontrollrommet fortok tre operatører plutselig kontroll på ett av beina.</p>
<p>Figur 4</p> <p>Skjultes det menneskelige svikt?</p> <p>Plattformen ble klatret ned i et skjeppel og igjen, men denne gangen ble det ikke noe igjen. Det var alle allerede i vannet.</p>	<p>Figur 5</p> <p>Den offisielle historien</p> <p>Graveringsskissene viser at Kielland-plattformen ble revet i stykker. Det er et skjeppel og alle arbeidere under byggingen og at det var beina av det i stykker. Det er et skjeppel og alle arbeidere under byggingen og at det var beina av det i stykker.</p>	<p>Figur 6</p> <p>Mange teorier og usanglende opplysninger</p> <p>Da Kielland-plattformen ble revet i stykker, ble det mange teorier og usanglende opplysninger.</p>

<http://www.aftenbladet.no/magasin/Kiellands-dype-hemmelighet-532996b.html>

INNHold

Side 3	Bakgrunn, problemstilling, presentasjonsform, tidsbruk
Side 4	Journalistisk metode. Kilder
Side 5	Det første tipset
Side 6	Fra famlende start til første gjennombrudd
Side 7	Etiske problemstillinger
Side 8	Den innerste kretsen
Side 9	Omvei til viktige kilder
Side 10	Politiets ekspert fikk ikke møte granskingskommisjonen
Side 11	Konsekvenser
Side 12	Lærdom
Side 13	Sakene

BAKGRUNN

Oljeindustrien er vår regions største næring. Den har desidert flest ansatte og største verdiskaping. Det er også en næring med store sikkerhetsutfordringer, ikke minst i kraft av å foregå i havet. De strenge kravene til sikkerhet er tuftet på et gjennomregulert, norsk arbeidsliv. Men er også basert på lærdommen etter Alexander L. Kielland-katastrofen i Nordsjøen, 23. mars 1980. Men har vi lært? Og hva var det som ble avdekket etter ulykken i det som har vist seg å være den ene norske forklaringen. Hva fortalte arkivene? Var alle forhold tilstrekkelig avdekket? Fantest det andre forklaringer? Det var våre spørsmål.

PROBLEMSTILLING

36 år etter ulykken ville vi se på ulykkesårsaken med nytt blikk, basert på både skriftlige kilder og muntlige beretninger. Ideen var å oppsummere Kielland-ulykken og ulykkesårsaken. Kanskje var det flere årsaker? Var de ansvarlige blitt ansvarliggjort og hvilken rolle spilte politikken?

Stavanger Aftenblad har et sterkt fagmiljø i redaksjonen innenfor olje og energisektoren, og får jevnlig tips og innspill om Kielland-ulykken og årsakssammenhengene. Det har blitt vurdert som vanskelig å etterprøve hvorvidt informantene har hatt rett i sine påstander om eksplosjon, slitasje eller feilkonstruksjon så lenge plattformen ligger sprengt på 700 meters dyp i Nedstrandsfjorden.

Men hvilke svar finner vi hvis vi samler alle beretningene fra overlevende, etterlatte, redningsmenn og andre aktører i bransjen? Hvis vi kombinerer en systematisk innsamlingen av vitnesbyrd med en full gjennomgang av den skriftlige dokumentasjonen. Hva finner vi da? Det var det vi ønsket å gjøre.

PRESENTASJONSFORM

Første artikkel ble publisert lørdag 29. oktober, som en 54-sider artikkel som dannet grunnlaget for hele del 2 (magasindelen) til Aftenbladet. Det ble også lagt ned et betydelig arbeid i den digitale presentasjonen, fordi vi vet fra tidligere storsatsinger at mobil-lesingen er svært høy og betalingsvilligheten på den type journalistikk er betydelig. Det ble fulgt opp med flere nyhetssaker fra søndag 30.10 og fram til dags dato (januar 2017).

Bokprosjektet, som Aftenbladets artikkelserie delvis bygger på, var faglig ledet av historiker ved Universitetet i Stavanger, Marie Smith-Solbakken. Artikkelen om årsaksteoriene i boka er også faglig godkjent som vitenskapelig artikkel gjennom fagfellegodkjenning, utført av historikerne Ola Svein Stugu ved NTNU og May Brith Ohman Nielsen ved Universitetet i Agder. Stavanger Aftenblad og Hertervig Forlag har signert en samarbeidsavtale og artiklene i SA er publisert i samråd med forlaget.

TIDSBRUK

Det opprinnelige tipset nådde redaksjonen i 2013. Siden har det vært jobbet i det stille med innsyn og å samle brikkene. Intervjuer med kilder og gjennomgang av skriftlig dokumentasjon, samt tidligere litteratur om ulykken, ble påbegynt våren 2015. Hovedtyngden av jobben er gjort i 2016 og har vært gjort til dels på full tid av to journalister, til dels på deltid i kombinasjon med andre arbeidsoppgaver i redaksjonen.

JOURNALISTISK METODE

Våren 2013 fikk Aftenbladet en telefon fra av en person som ville lette sin samvittighet og som hadde nye opplysninger i Kielland-saken. Han hevdet at det var forhalingspraksisen som var den egentlige årsaken til Kielland-ulykka, altså at riggen i årevis ble sluppet ut og trukket inn i dårlig vær, samt holdt stabil inntil andre plattformer på stramme ankerwirer, at dette var noe mange visste, men som de i alle år hadde tiet om.

Sammenholdt med den offisielle granskingsrapporten sto tipset bare sterkere, fordi i et ellers teknisk meget detaljert dokument, syntes det som om ekspertene underkommuniserte dette punktet.

Det andre sporet startet som et bokprosjekt, men som snart skulle vise seg å kunne styrke Kielland-satsingen til Aftenbladet. Samarbeidet med Universitet i Stavanger ble formalisert, og Aftenbladet sikret seg dermed tilgang som bare forskning kan gi. Ellen Kongsnes er medforfatter i boka «Alexander L. Kielland-ulykken: historien, hendelsen og hemmelighetene» som ble publisert på Hertervig Forlag i november 2016. Gjennom samarbeidet med bokprosjektet fikk Aftenbladet også et bredere og raskere innsyn i statlige arkiver, og ved å kombinere de to journalistiske metodene kunne Aftenbladet få et bilde av den tragiske hendelsen ingen tidligere har hatt.

Parallelt ble det altså jobbet med kilder, som tidligere ikke hadde hatt en sentral plass verken i granskingsrapporten eller i andre publikasjoner.

KILDER

Det finnes fullstendige oversikter over navn på omkomne etter Kielland-ulykken. Mannskapslistene over overlevende er også offentlig tilgjengelig. Det finnes imidlertid ikke noen samlet oversikt over etterlatte etter ulykken. Heller ingen samlet oversikt over hvilke arbeidsgivere som hadde ansatte om bord på Kielland eller hvem disse var. Mange bedrifter finnes ikke mer eller er fusjonert med andre. Det har vært et puslespill å finne fram til etterlatte og overlevende, ikke minst å finne et bredere utvalg enn de som har stått fram i medier og bøker tidligere, men også finne fram til de tause og underrepresenterte for å kvalitetssikre at de meningene som allerede er kommet i offentligheten er representative eller ikke, og om nye kilder kan tilføye ny informasjon. Mange har ønsket å snakke med oss. Mange har ikke. Noen har vi snakket med over tid, opptil ett år, med både ja og nei som resultat. Men tidsfaktoren har vært viktig for å gi folk tid til å vurdere om de kunne/ville/hadde krefter til å hjelpe oss med å belyse saken. En utfordring har også vært at mange har avgått ved døden, siden ulykken skjedde for såpass lenge siden. Det gjelder for eksempel hovedpolitietterforsker og leder i den norske granskingskommisjonen.

268 intervjuer er lagt til grunn i boka og derigjennom avisartiklene. Dette er intervjuer som er godkjent og lagret i tråd med Datatilsynets krav om lagring og offentliggjøring. Materialet vil også bli gjort offentlig tilgjengelig for framtidig forskning gjennom Oljemuseet. Langt mer enn 300 intervjuer er gjennomført totalt og brukt i materialet som er publisert.

Arkivmaterialet etter Alexander Kielland-ulykken er samlet og oppbevart på ulike geografiske steder og administreres av ulike institusjoner. Statsarkiv og Riksarkiv har fysisk hånd om store deler av bedriftenes arkiver etter Kielland, samt granskingskommisjonens arkiver. I dette ligger også politiets avhør og brevkorrespondanse mellom aktører. Det har imidlertid vært en utfordring at alle arkivene ikke har vært komplett, det har ikke vært lett å få oversikt over om arkivene var komplette eller hva som finnes hvor. Særlig på grunn av restriksjoner i innsyn. Riksarkivet i Oslo og Statsarkivet i Stavanger har restriksjoner på innsyn, knyttet til personvern, såkalt taushetsplikt. Normalt blir personsensitiv informasjon gjort offentlig tilgjengelig etter 60 år.

Vi løste utfordringen på en todelt måte. Statsarkivet i Stavanger var behjelpelig ved å gjennomgå materialet før de ga tilgang og tok vekk personsensitiv informasjon. Hos Riksarkivet i Oslo fikk vi tilgang gjennom et samarbeid med Universitetet der Ellen Kongsnes, som er utdannet historiker, fikk innvilget såkalt forskerinnsyn ved å være underlagt veiledning av førsteamanuensis Marie Smith-Solbakken ved UiS. Forskerinnsynet gjorde også innsynet i Statsarkivet enklere, siden de opererer etter samme lovverk. Dermed fikk vi tilgang til Stavanger Drillings bedriftsarkiv uten at det måtte gjennomleses av statsarkivaren først. Dette kunne gjøres fordi forskerinnsynet allerede innebærer en taushetserklæring. På denne måten fikk Aftenbladet en bredere og raskere tilgang til klausulerte, skriftlige kilder enn vi ellers ville fått. Riksarkivet ville vi ikke fått tilgang til overhodet, uten forskerinnsynet. Der fikk vi tilgang til et tjuetalls arkivbokser med granskingskommisjonens forarbeider og vurderinger. Også franske dokumenter og korrespondanse er delvis arkivert, uten at vi vet om den er komplett i norske arkiver.

Ett av kriteriene for forskerinnsyn er imidlertid at intervjuer med muntlige kilder måtte være avsluttet før tilgangen til skriftlige kilder kunne settes i kraft. Dette hadde betydning for arbeidsmetoden og rekkefølgen i arbeidet vårt. Skriftlig dokumentasjon ble derfor gjennomgått til slutt og den muntlige intervjuene ble gjort først. Slik ble også hypotesene og konklusjonen endret seint i prosessen, ettersom nye funn ble gjort i skriftlig dokumentasjon.

Ett arkiv fikk vi imidlertid ikke tilgang til i det hele tatt; Oljeselskapet Phillips Petroleum Companys arkiv er privat, selv om det forvaltes av Statsarkivet. Derfor er det arkiveier Phillips som bestemmer over forvaltningen av arkivet. De sa nei til Aftenbladet. De sa også nei da vi søkte om innsyn gjennom bokprosjektet.

Nei fra Phillips innebar at vi fortsatt ikke har fått fullt innsyn i det hemmelige forliket mellom aktørene i Kielland-ulykken som ble inngått i 1991. Skriftlige dokumenter har imidlertid gitt oss innsyn i korrespondansen rundt forliket. Muntlig intervju med advokaten for de norske aktørene den gangen, Georg Scheel, har bekreftet beløpene i forliket og har bidratt til tolkningen av utfallet.

DET FØRSTE TIPSET

Våren 2013 mottok vi en telefon fra av en person som vi oppfattet ville lette sin samvittighet. Det gikk fram at han hadde fått en sykdom som gjorde at han ikke visste hvor lenge han kunne fortelle det han visste. Han sa ikke hvorfor, men vi kunne høre på ham at det var viktig for ham å snakke, men at det også kostet ham mye. Han insisterte på at han leverte dette som et helt anonymt tips. Han hevdet at det var forhalingspraksisen som var den egentlige årsaken til Kielland-ulykka, altså at

riggen i årevis ble sluppet ut og trukket inn i dårlig vær, samt holdt stabil inntil andre plattformer på stramme ankerwirer. At det var samme del av konstruksjonen som ble belastet slik i årevis. At dette var noe mange ansvarlige visste, men som de i alle år hadde tiet om - og sluppet unna med.

Det første Aftenbladet gjorde var å skaffe oss rapporten til den norske undersøkelseskommissjonen. Etter at vi hadde lest denne sto tipset bare sterkere, fordi i et ellers teknisk meget detaljert dokument, syntes det som om ekspertene underkommuniserte på dette som for oss – med samtalen med den anonyme tipseren friskt i minnet - framsto som et helt sentralt punkt. I starten leste vi det vi kom over av litteratur om ulykka. Det første skikkelige støtet for å gå lenger inn i problemstillingen gjorde vi først vinteren 2015. Skretting kontaktet og intervjuet i en feature en overlevende og fortalte om ulykken gjennom hans dramatiske historie. Det var en god anledning at det var 35 år siden ulykken da, men vi håpet også at dette framstøtet skulle føre også noe annet med seg. Bevisst ble det lagt inn noen formuleringer og passasjer som kunne gi en fornemmelse av at det var noen løse tråder rundt ulykken, at alt ikke nødvendigvis var oppklart, som jo også var i tråd med hypotesen min.

Dette lyktes svært godt. Tidligere høyesterettsadvokat, Pål Mitsem, tok kontakt, vi avtalte et møte og til dette brakte han med seg både et upublisert bokmanus og deler av den franske undersøkelseskommissjonens rapport. Som tidligere ansatt jurist i Phillips hadde Mitsem inngående kjennskap til ulykken. Dette ble starten på et mer intensivt og dyptpløyende arbeid med saken.

FRA FAMILLEND START TIL FØRSTE GJENNOMBRUDD

Selv om dette var en spennende fase der vi lærte mye nytt hele tiden og fikk bedre oversikt også teknisk, var det også den mest famlede. Vi hadde få navn å gå på. Tidlig gjorde Skretting et grundig intervju med Odd Kristian Reme, som i mange år frontet Kiellandfondet. Dette var nyttig. Remes personlige historie og opplevelsene som lå bak engasjementet hans var uhyre interessant i seg selv og ble også en del av den endelige artikkelen. De navnene på andre aktuelle kilder vi hadde på blokka, fikk vi også fra dette møtet. Vi fikk også tilgang til plattformsjef Sæds personlige loggbok i denne forbindelse, den var Kiellandfondet i besittelse av, som også ga visse navn og nye ledetråder – som for eksempel at det var faste supplybåter som betjente «Kielland» og at mannskapet om bord på disse måtte antas å ha god kjennskap til drift og rutiner. Det var slik vi blinket ut skipper Stonghaugen som vi senere kom til å intervju. Likevel: Kontakten med Reme ville neppe lede til kunnskap som ikke allerede var kjent, det Aftenbladet ville prøve å undersøke var jo om det var viktige årsaksforhold som ikke til nå hadde kommet fram. Vi visste at Reme og Kiellandfondet nærmeste hadde låst seg til en teori, nemlig eksplosjonsteorien og at de hadde fått kritikk for å være ganske skarpe i kantene.

Vi hadde likevel ikke noe annet å gjøre enn å kombinere det vi hadde av skriftlig, tilgjengelig dokumentasjon med intervjuer med de overlevende. Til å begynne med bommet vi, før jeg forsto at plattformen var organisert som et hotell, der de aller fleste bare var gjester. Historiene deres var naturligvis sterke og dramatiske, men de visste lite eller ingenting om driften. Skulle vi komme videre fra det som til nå var skrevet om ulykken - det mest oppsiktsvekkende gjerne i form av anonyme

påstander som så enkelt ble avvist av rederiet og operatørselskapet - måtte Aftenbladet få innpass hos tidligere ansatte i Stavanger Drilling. Vi måtte få adgang til mannskapet om bord.

Det første virkelige gjennombruddet i arbeidet kom i så måte da vi fikk tilgang til politiets hovedrapport etter ulykka.

Saken åpnet seg da vi fikk tilgang på etterforskningsrapporten i Statsarkivet. Der fikk vi oversikt over alle de antatt mest relevante kildene, omtrent hva de hadde opplevd og hva de hadde forklart til politiet eller var gjengitt på. Ved å bruke en form for nærlesningsteknikk la vi også merke til trekk ved dokumentet som tekst. Vi noterte tidlig at det syntes som om etterforskerne ikke stilte selv helt sentrale personer spørsmålet om hva de trodde kunne være årsaken til ulykken. Dette fant vi påfallende i en etterforskning hvis siktemål var å avdekke eventuelle straffbare forhold. Vi noterte også at det i avhørene ble brukt uforholdsmessig mye plass på den enkeltes opplæring, på livbåtøvelser og på hvordan vedkommende reddet seg selv.

Parallelt med at dette dokumentet ble frigitt, fikk vi gjennom nye søknader også tilgang på styreprotokollene til Stavanger Drilling I og Stavanger Drilling II, rederiene som eide henholdsvis «Henrik Ibsen» og «Alexander L. Kielland». Fordi Statsarkivet i Stavanger hadde bygget opp Norsk olje- og gassarkiv ble de for noen år siden kontaktet av en kvinne som tidligere hadde en sentral posisjon i det som var igjen av Stavanger Drilling etter Kielland-ulykken. Hun sa at bedriften var avviklet og at hun sto på trappene til å destruere hele arkivet, men før hun gjorde det, ville hun høre om Statsarkivet heller ville overta materialet. I ukene som nå fulgte fikk vi stadig nye meldinger om bokser med dokumenter som var gjennomgått og frigitt og som kunne gjennomgås på lesesalen. Vi fikk adgang til brev, regnskap, telexer, skiftplaner, interne rapporter, dekklogger og en hel del til. Medarbeiderne ved Statsarkivet i Stavanger var særdeles kompetente og til og med litt djerve gjennom hele denne prosessen. Vi gjennomgikk flere tusen sider, det var nødvendig både å lese og gjenlese materiale etter hvert som vi hadde skaffet meg mer kunnskap om forholdene. Det var i dette materialet vi fant at rederiet underveis i granskningen fikk tilgang til funn og delrapporter som de så kunne handle på bakgrunn av, samt det hemmelige franske forliket som ble inngått i 1991, der det heter at nordmennene frafaller alle krav og at partene aldri kan saksøke hverandre igjen.

All vesentlig dokumentasjon er enten avfotografert eller er i besittelse av oss fysisk og kan framvises hvis ønskelig.

På nyåret 2016 kunne vi ved å holde meg til det opprinnelige tipset, og ved å kombinere opplysninger fra de ulike kildene, begynne å bygge opp saken.

ETISKE PROBLEMSTILLINGER

Underveis i hele prosessen har vi støtt på en rekke etiske problemstillinger. Det som har ligget mest på oss er vissheten om at kildene har hatt uvanlig sterke opplevelser. Etter hvert som arbeidet skred fram kunne vi heller ikke utelukke at noen av dem bar på skyldfølelse eller kunne har gjort en fatal såkalt menneskelig feil. En psykolog var behjelpelig i hvordan det kunne bli oppfattet å bli kontaktet av en journalist dersom man gikk med slike tanker. Derfor valgte vi inn mot flere sentrale kilder å la

første kontakt være en nokså rundt formulert SMS. I ett tilfelle valgte vi å be en venn av kilden om å innhente tillatelse til at jeg tok kontakt.

Et spesielt funn kom etter tredje gangs gjennomlesning av politiets hovedrapport. Fire avhør manglet i den rapporten vi da satt med, alle blant mannskapet på Kielland og ansatte i Stavanger Drilling. Dette var ikke så lett å oppdage, fordi sidetallene var intakte. Selv om for eksempel Geir Vestre ikke befant seg i dokumentet og skulle ligget alfabetisk rett foran sin tvillingbror Jan, som er i rapporten, fortsatte sidetallet ubrutt fra forrige avhørte. Etter at artikkelen ble publisert framkom det opplysninger om at avhørene som manglet i Stavanger, befant seg i en politirapport arkivert hos Riksarkivet, men at disse var klausulert. Vi mener at funnene styrkes av at også de franske ekspertene i sin rapport på side 115 i del to påpeker at det mangler avhør av mannskap i materialet de hadde fått tilgang til. Innledningsvis opplyser politiet at alle de overlevende er avhørt, i tillegg til avtroppende mannskap og noen andre sentrale personer.

DEN INNERSTE KRETSEN

Hos Folkeregisteret ble det opplyst at to av disse var døde i senere tid. Fra da av arbeidet vi ut ifra at de to som fremdeles lever, Geir Vestre og Magne Sildelid, kunne komme til å være helt sentrale, og kanaliserte mye energi inn mot det jeg kalte den innerste kretsen – de som var i kontrollrommet ulykkeskvelden. Vestre hadde vi en lang prat med i hagen hans utenfor Haugesund. Til å begynne med omtalte han ulykken i litt generelle ordelag og det var ikke noe som tydet på at det kom til å bli et helt avgjørende møte. Etter at vi hadde snakket om lag to timer, tok det hele en ny vending. Det eneste Vestre hadde fortalt som til nå skilte seg fra andre avhør, var at han mente den første lyden de hørte om bord minte om lyden av en kjetting som røyk. Han sa at han rett forut for ulykka passerte kontrollrommet, fordi dette var et samlingssted og fordi han som elektriker hadde noe å bestille der, selv om han ikke var på vakt da. Jeg hørte noe der, sa han. Som det framgår av artikkelen ville han først ikke fortelle mer. Han stoppet seg selv. Han sa at det var av hensyn til de andre som var der, at det var folk der som ikke overlevde og ikke kan forsvare seg. Det var først etter at vi opplyste at vi ikke hadde kunnet finne hans avhør blant de andre i etterforskningsrapporten, at han bestemte seg for å fortelle. Dette så han meget alvorlig på. Det satt altså langt inne, men Vestre bestemte seg til slutt å fortelle at han hadde hørt noe da han var innom kontrollrommet rett forut for ulykken: Det var blitt bannet over at det var altfor høy tension (strekbelastning) på et anker.

Vi ble først enige om at vi kunne bruke det han hadde fortalt anonymt. Noen var åpne om hva som var årsaken. Det handler nok om frykt for store juridiske muskler og gammel opparbeidet frykt for reaksjoner dersom man forteller noe som ikke skulle se dagens lys. Alle de overlevende måtte nokså snart etter ulykken undertegne en såkalt release-avtale der de forpliktet seg til aldri å saksøke Phillips – for denne forpliktelsen mottok hver enkelt 25.000 kroner. Dessuten fortalte noen kilder at det ble sagt på den tiden at man aldri ville få jobb i Nordsjøen igjen, dersom man sladret om interne forhold og ikke var lojal mot arbeidsgiveren. Disse mekanismene hadde vi respekt for, og de skulle ikke bli presset til å fortelle noe de ikke ville. At det likevel har vært mulig å sette sammen disse artiklene, tror vi skyldes at tiden har arbeidet i denne retningen, historiene var modne og lot seg fortelle. Rederiet eksisterer ikke lenger. Kildene er pensjonister. De formelle eller uformelle bindingene som de primære kildene sto overfor, eksisterer kanskje ikke lenger. Likevel: Helt opplagt

gjør imidlertid kameratskapets kraft seg fortsatt gjeldende, kodeksen, så vi tror mange har gått både en og to runder for å tenke på hvordan andre vil oppfatte at de snakker og hvordan de eventuelt kan ramme en kamerat. Når man så forstår at flere kommer på banen, blir det lettere å gjøre det selv. Og når først en velger å stå fram med navn, vil ikke de andre la ham bære den byrden alene.

OMVEI TIL VIKTIGE KILDER

Den andre gjenlevende var Magne Sildelid. Etter å ha lest politiets rapport bestemte vi oss for å vente til det siste med å kontakte ham. Han hadde sin første dag på jobb ulykkesdagen og ut fra et avhør kunne det se ut for at han ble satt rett til å bidra under forhalingen av plattformen. Man kunne derfor ikke utelukke at han kunne ha gjort noe galt under denne for ham helt nye og kompliserte operasjonen.

I stedet arbeidet vi videre med å få innpass hos to andre viktige kilder, Kåre Kvåle og Ragnvald Ofte, begge blant mannskapet, Kvåle deltok ifølge politiavhøret dessuten under selve forhalingen. Disse hadde sagt ja til å møte oss vinteren 2016, men trakk seg brått dagen før vi skulle møtes i Lyngdal. Når vi nå hadde observasjonene til Vestre ba vi derfor ikke om et intervju med Kvåle, men et møte der vi kunne fortelle ham hva avisa hadde funnet ut fordi vi ikke syntes det var greit å publisere det uten å få det etterprøvd med andre som var til stede. Dette gikk han så med på. Han avviste ikke at det kan ha blitt bannet i kontrollrommet. Vi fortalte ham at vennen hans Ragnvald Ofte til politiet hadde forklart at han hadde funnet en feil på apparatet som målte tension (strekbelastning) på et av ankrene og at han hadde rapportert dette til rederiet. Helt på slutten av en fire timer lang samtale hjemme i stua hans i Hægebostad fortalte han at det var han som hadde kjørt ankrene på D-leggen og at han ikke hadde fått opp tension på displayet denne kvelden, instrumentet ga ikke svar.

Ofte fikk vi snakke med ut fra litt de samme forutsetningene. Vi ba om å få fortelle hva vi visste, vi ba ikke om et intervju. De hadde behov for at dette gikk for seg helt anonymt på dette tidspunktet. Ofte hadde glemt feilen han rapporterte om, men ga uttrykk for at dette kunne være veldig relevant. Også han sa at vi kunne bruke opplysningene han ga i artikkelen, men altså ikke navnet på dette tidspunktet.

I forbindelse med skriveprosessen og sitatsjekker gikk vi nye runder med alle de anonyme kildene. Både Vestre, skipper Stonghaugen bestemte seg for å stå åpent fram. Ofte ringte og kunngjorde selv at han ønsket å stå fram. I et møte mellom Ofte, Kvåle og Aftenbladet i Lyngdal ikke lenge før deadline, bestemte også Kvåle seg for å stå fram. Det første møtet mellom Kvåle og oss hadde funnet sted i det stille, så vi oppsøkte Kvåle dagen før dette for å avklare hvordan vi skulle gå fram for ikke å blåse anonymiteten hans. Kvåle hadde også vært denne delens kanskje viktigste «konsulent» når manuset nærmet seg slutføring, og det ble nødvendig å forvise oss om at vi hadde forstått alt korrekt teknisk. Kvåle og Ofte er venner, og han anså ikke dette for å være et problem, heldigvis.

Til slutt kontaktet vi Magne Sildelid. Aftenbladet møtte ham på et konditori i Ølen og historien han fortalte skilte seg vesentlig fra det den norske granskningskommisjonen og andre sentrale kilder hadde fortalt. I likhet med Vestre var han sentralt plassert under forhalingen. Han var under opplæring og hadde en observatør-rolle. Han var helt tydelig på at selve ulykken, det første skarpe

smellet skjedde under selve forhalingen. Det ble en oppøst, amper stemning i kontrollrommet. Den andre svært overraskende opplysningen kom på slutten av samtalen, da han fortalte hvordan han hadde hatt det med ulykka personlig. Han måtte slutte i Nordsjøen, han orket ikke mer, og hadde ofte tenkt å drømmejobben han ble tilbudt. Sildelid sa at han fikk tilbud om å bli sikkerhets sjef for hele Nordsjøen, og at dette tilbudet ble gitt ham litt oppe i etasjene på politistasjonen i Stavanger.

POLITIETS EKSPERT FIKK IKKE MØTE GRANSKINGSKOMMISJONEN

Veritas sa senere (Aftenbladet 12. november 2016) at store ankerkrefter under forhalingen kan ha hatt betydning for ulykken, noe som er helt nytt og som heller ikke stemmer overens med Undersøkelseskommissjonens rapport som til nå har stått som fasit for ulykken. Der heter det at ulykken skjedde om lag en halvtime etter forhalingen og at denne ble gjennomført på normal måte. I politirapporten framgår det gang på gang at mange blant mannskapet hadde gått på kino da ulykken inntraff, også personer som deltok under forhalingen, som mer er i tråd med den offisielle granskningskommissjonens versjon.

Skipsingeniør Nils Gunnar Gundersen kontaktet Aftenbladet for seint til å være med i hovedartikkelen, men vi møtte ham like etter publisering. Han satt på mye interessant dokumentasjon og hevdet altså at han, som politiets egen rådgiver og ekspert, ble nektet å møte granskningskommissjonen, til tross for at han gjennom politiet hadde fått formidlet at han hadde substansielle nye opplysninger om ulykkesårsaken. Selv om dette blir avvist av kommissjonen, er det med å fylle ut et bilde som viser en gjennomført manglende vilje til å utfordre etablerte sannheter om det Phillips allerede i Stavanger Aftenblad dagen etter ulykka pekte ut som ulykkesårsaken.

KONSEKVENSER

Artikkelserien har dokumentert at det ikke er grunnlag for en entydig, felles, faglig forankret oppfatning av ulykkesårsaken, slik norsk opinion er blitt gitt inntrykk av. Vi har dokumentert at det fortsatt er ulike oppfatninger av ulykkesårsaken i industrien og blant etterlatte og overlevende, men også av anerkjente fagmiljøer. Vi har satt lys på at dette fortsatt er et emne som store deler av oljeindustrien ikke ønsker oppmerksomhet om. Vi har avdekket et bredt krav om en ny gransking, som strekker seg fra statsminister den gang, Kåre Willoch, byrettsdommer Olav T. Laake, biskop Erling Pettersen til oljefagforeninger og overlevende og etterlatte.

Aftenbladets artikkelserie har også avdekket at den norske granskingskommisjonens arbeid og konklusjon ikke har tatt hensyn til den franske rapportens argumenter og konklusjoner. Den har heller ikke tatt hensyn til innholdet i forliket mellom franske og norske interesser av 1991. Kommisjonen har ikke tatt inn ny informasjon etter 1983 da plattformen ble snudd og har ikke sett behov for det heller.

I fagmiljøet hos NTNU, som hadde den tekniske ekspertisen i granskingskommisjonen, har Aftenbladets arbeid blitt oppfattet som sterk kritikk. Professor Torgeir Moan, som satt i kommisjonen, har gått aktivt ut i flere møter, debatter og foredrag og forsvart sine konklusjoner. Han har imidlertid ikke kunnet påvise feil i Aftenbladets arbeid.

Aftenbladets artikkelserie har således belyst konklusjoner, vurderinger og vitneobservasjoner som den norske granskingen ikke tok hensyn til og som norsk opinion dermed ikke fikk innsyn i. Informasjonen som Aftenbladet har avdekket ligger dermed heller ikke til grunn for industriens læring etter ulykken.

Saken fikk stor nasjonal oppmerksomhet i ulike medier, og Aftenposten var blant de som skrev på lederplass at ny gransking bør til.

Artikkelserien skapte også debatt i egen avis på debattsidene, men også på andre arenaer. Det ble arrangert to debatter på Kverulankatedralen i Stavanger der Kielland-ulykken var tema. Det var fullt hus begge arrangementer. Under et debattmøte på Sola Strand Hotell møttes representanter fra granskingskommisjonen, etterlatte, pårørende og alternative fagmiljøer for første gang på 36 år. Det ble et særdeles opphetet møte der frontene var oppsiktsvekkende harde tatt i betraktning at det er 36 år siden ulykken. Debatten ble derfor også en påminnelse om at sårene knyttet til Kielland-ulykken ikke har grodd og at dette trolig har sammenheng med at alle svarene ikke er gitt. Det er fortsatt et hemmelig slør over deler av årsaksforklaringen, noe Phillips sitt nei til å åpne arkivert sitt bekrefter og illustrerer – og bidrar til.

En del av målet med artikkelserien og prosjektet har vært å trekke linjer fram til dagens sikkerhetsregime offshore og dagens arbeidsmiljø og arbeidskultur, mht. varsling.

Vi har avdekket at varslingskulturen i arbeidslivet ikke var god nok i 1980, men at den heller ikke er god nok i dag. Aftenbladet har også avdekket at vi ikke har lært alt vi burde lært etter Alexander Kielland-ulykken.

Mange ansatte i oljeindustrien opplever fortsatt store begrensninger på hva det er greit å varsle om til arbeidsgiver og i hvilken grad det blir tatt alvorlig og til følge. Dårlige vilkår for varslere er i seg selv

et sikkerhetsproblem. Vi kan se klare paralleller mellom Kielland-ulykken i 1980 og de store sikkerhetsproblemene Goliat-plattformen i Barentshavet har hatt de siste månedene av 2016. Til slutt måtte hovedverneombudene be Petroleumstilsynet om å stenge plattformen. I tilfellet Kielland ble det forsøkt varslet, men fagforeningsapparat og verneombudsystem var ikke tilstrekkelig utbygd. Det var heller ikke myndighetenes tilsynssystem. Samtidig viser dødsulykken på Cosl-plattformen nyttårshelgen 2015 at design og konstruksjon av installasjoner, samt kontroller i byggeprosessen og driftsperioden fortsatt ikke er god nok. Liv går tapt også i 2015, selv om vi har lært mye av Alexander Kielland-ulykken. Dette er blant grunnene til at søkelyset på Kielland-ulykken har vært viktig, også 36 år etterpå. Nettopp fordi vi må huske hva vi har lært og bør være. Da må vi også avdekke hva som gikk galt og være sikre på at alt er avdekket, slik at alt kan læres av.

Artikkelserien har også bidratt til en offentlig debatt om innsyn og klausulering av historisk materiale og tilgangen som forskere har, i motsetning til journalister. Denne debatten har også bidratt til økt kunnskap og innsikt i journalistenes innsynsrett i offentlige arkiver, en rett journalister i liten grad benytter seg av, uavhengig av manglende forskerinnsyn.

LÆRDOM

Vi har fortsatt et mål om å oppsøke de franske arkivene og intervju de franske interessene i saken. Det ble for omfattende i denne omgangen, gitt de store utfordringene med på åpne skriftlige arkiver her hjemme. Gjennomgang av franske arkiver er knapt gjort av noen redaksjoner eller forlag i Norge i lys av Kielland-ulykken. Denne mangelen står fortsatt som et hull i historien om Alexander L. Kielland-ulykken.

Veritas sin rolle er heller ikke tilstrekkelig avdekket. Vi tror det ligger mer relevant informasjon om design og kontroll av plattformen i Veritas' arkiver. Hittil har de ikke vært behjelpelige og opplyser at de ikke har funnet det aktuelle materialet. Samtidig er Veritas den norske aktøren som fikk kritikk av granskingskommisjonen og til dels innrømmet ansvar. Derfor valgte vi å konsentrere oss om riggeier Stavanger Drilling og operatøren Phillips' mulige ansvar i ulykken, siden de hittil har gått fri.

Vi skulle også ønske at vi enda bedre hadde klart å knytte ulykken for 36 år siden og årsakene til den, tettere opp til dagens arbeidsliv i oljeindustrien og vist forskjeller, likheter og utfordringer i dag.

Og vi skulle ønske at vi hadde lyktes med å få til en ny gransking av ulykken.

Men vi nådde ett, viktig skritt som var å dokumentere at all informasjon om Kielland-ulykken ikke har kommet fram. At eier og operatør hadde større ansvar for ulykke og omfang enn det som hittil har vært kjent og innrømmet. Mistilliten til den norske, offisielle granskingskonklusjonen fra 1981 er ikke lenger bare en påstand fra de såkalte konspirasjonsteoretikerne.

SAKENE

MULTIMEDIA SAMLESIDE: <http://www.aftenbladet.no/magasin/Kiellands-dype-hemmelighet-532996b.html>

KAPITTEL 1: <http://www.aftenbladet.no/magasin/Kapittel-1-Lop-for-livet-532819b.html>

KAPITTEL 2: <http://www.aftenbladet.no/magasin/Kapittel-2-Ingen-kontroll-i-kontrollrommet-532820b.html>

KAPITTEL 3: <http://www.aftenbladet.no/magasin/Kapittel-3-Sprekken-og-svikt-532823b.html>

KAPITTEL 4: <http://www.aftenbladet.no/magasin/Kapittel-13-Alexander-L-Kielland-ble-ikke-brukt-etter-boka-532900b.html>

KAPITTEL 5: <http://www.aftenbladet.no/magasin/Kapittel-5-Den-offisielle-historien-532828b.html>

KAPITTEL 6: <http://www.aftenbladet.no/magasin/Kapittel-6-Mange-teorier-og-manglende-opplaring-532833b.html>

KAPITTEL 7: <http://www.aftenbladet.no/magasin/Kapittel-7-Avhor-og-soksmal-532880b.html>

KAPITTEL 8: <http://www.aftenbladet.no/magasin/Kapittel-8-Det-hemmelige-forliket-532888b.html>

KAPITTEL 9: <http://www.aftenbladet.no/magasin/Kapittel-9-Ble-etterlatte-forsokt-lurt-532890b.html>

KAPITTEL 10: <http://www.aftenbladet.no/magasin/Kapittel-10-En-slik-plattform-mister-ikke-plutselig-et-bein-532893b.html>

KAPITTEL 11: <http://www.aftenbladet.no/magasin/Kapittel-11-Ni-dager-for-ulykken-ble-forsikringen-okt-532894b.html>

KAPITTEL 12: <http://www.aftenbladet.no/magasin/Kapittel-12-Kommisjonen-flirte-og-lo-av-meg-532897b.html>

KAPITTEL 13: <http://www.aftenbladet.no/magasin/Kapittel-13-Alexander-L-Kielland-ble-ikke-brukt-etter-boka-532900b.html>

KAPITTEL 14, tilsvarende: <http://www.aftenbladet.no/magasin/Tilsvarende-532901b.html>

(Undersøkelseskommissjonen, ConocoPhillips og politiet)

KAPITTEL 15, etterord: <http://www.aftenbladet.no/magasin/Etterord-Stemme-til-de-stemmelose-532902b.html>

NYHETSSAK sendt NTB og samarbeidsavisene Aftenposten, Bergens Tidende, Adresseavisen, Fædrelandsvennen:

<http://www.aftenbladet.no/lokalt/Alexander-L-Kielland-ulykken---Feil-bruk-rev-plattformen-i-stykker-533057b.html>

LEDER:

30. oktober: <http://www.aftenbladet.no/lokalt/Krever-ny-gransking-av-Kielland-ulykken-489861b.html>

MAGASINSAKER I ETTERKANT:

5. NOVEMBER: <http://www.aftenbladet.no/magasin/Mannen-dode-og-ett-ar-etterpa-flyttet-hun-inn-i-nytt-hus-med-ny-kjareste-518734b.html>

http://www.aftenbladet.no/magasin/Da-mannen-omkom_-bygde-naboene-huset-513671b.html

19. november: <http://www.aftenbladet.no/magasin/Gjorde-pappa-nok-for-a-hindre-Kielland-ulykken-533804b.html>

NYHETSSAKER I ETTERKANT:

30. oktober: <http://www.aftenbladet.no/lokalt/Krever-ny-gransking-av-Kielland-ulykken-489861b.html> (Ellen)

31. oktober: http://www.aftenbladet.no/lokalt/Han-var-forstemann-ombord-pa-Kielland--Her-er-arsaken_-den-er-den-samme-i-dag-som-den-var-for-36-ar-siden-494801b.html

1. november: <http://www.aftenbladet.no/aenergi/Kritisk-til-at-arbeidsministeren-avfeier-Kielland-granskning-533194b.html>

<http://www.aftenbladet.no/aenergi/Krever-full-offentlighet-om-Kielland-ulykken-533152b.html>

<http://www.aftenbladet.no/aenergi/Regjeringen-sier-nei-til-ny-Kielland-granskning-533129b.html>

3. november: <http://www.aftenbladet.no/aenergi/Kare-Willoch-stotter-ny-gransking-av-Kielland-533272b.html>

4. november: <http://www.aftenbladet.no/aenergi/Oljeveteraner-sier-nei-til-ny-Kielland-granskning-533384b.html>

<http://www.aftenbladet.no/aenergi/Krever-sannheten-om-Kielland-ulykken-533360b.html>

12. november: <http://www.aftenbladet.no/innenriks/Politiets-ekspert-slo-full-alarm-om-oppankringen--sier-han-ble-nektet-mote-med-kommisjonen-533652b.html>

12. november: <http://www.aftenbladet.no/innenriks/Veritas-om-Kielland---Bruk-av-atte-ankere-i-stedet-for-ti-var-ikke-ulykkesarsaken-533648b.html>

13. november: <http://www.aftenbladet.no/aenergi/Phillips-forliket-er-et-privat-arkiv---derfor-kan-det-holdes-hemmelig-533327b.html>

15. november: <http://www.aftenbladet.no/kultur/--Kielland-arkiv-ville-trolig-gatt-tapt-med-den-nye-arkiv-organiseringen-533817b.html>

17. november: <http://www.aftenbladet.no/aenergi/Kielland-advokat-avviser-apning-av-forliket-533730b.html>

22. november: <http://www.aftenbladet.no/innenriks/Fagforening-gir-Kielland-bok-til-politikerne-534370b.html>

26. november: <http://www.aftenbladet.no/aenergi/Facebook-aksjon-for-Kielland-gransking-534565b.html> (Ellen)

28. november: <http://www.aftenbladet.no/aenergi/--Ble-bedt-om-a-holde-kjeft-om-anker-uhell-pa-Kielland-plattformen-534161b.html>

5. desember: <http://www.aftenbladet.no/aenergi/Stort-flertall-for-Kielland-gransking-534880b.html>

6. desember: <http://www.aftenbladet.no/aenergi/Kielland-krav-om-gransking-pa-Stortinget-534888b.html>

DEBATT I ETTERKANT:

6. november: <http://www.aftenbladet.no/aenergi/Kielland-saken--Vi-ma-granske-i-respekt-for-de-123-menneskelivene-som-gikk-tapt-533447b.html>

14. november: <http://www.aftenbladet.no/lokalt/--Trenger-vi-en-ny-Kielland-granskning-533931b.html>

17. november: <http://www.aftenbladet.no/lokalt/Faren-ble-aldri-funnet-etter-Kielland-ulykken-534135b.html>

8. desember: <http://www.aftenbladet.no/aenergi/Kielland-ulykken-er-tema-pa-fagdebatt-535232b.html>

20. november: <http://www.aftenbladet.no/aenergi/--En-ny-gjennomgang-vil-gjore-vondt-men-sannheten-ma-fram-534086b.html>

22. november: <http://www.aftenbladet.no/aenergi/Kielland-fagfolk-svart-uenige-om-ulykkesarsaken-534298b.html>

LESERBREV:

31. oktober: <http://www.aftenbladet.no/meninger/debatt/Enna-lukkede-arkiver-gir-grunnlag-for-ny-granskning-av-Kielland-ulykken-533134b.html> (Marie Smith Solbakken og Hans-Jørgen Wallin Weihe)

1. november: <http://www.aftenbladet.no/meninger/debatt/Pal-Mitsem-om-Kielland-ulykken-Feilen-var-at-verftets-vedlikeholdsmanual-ikke-ble-fulgt-533156b.html> (Pål Mitsem)

3. november: <http://www.aftenbladet.no/meninger/debatt/Reme-Mitsems-kritikk-av-meg-og-Kiellandfondet-henger-rett-og-slett-ikke-sammen-533308b.html> (Odd Kristian Reme)

15. November: <http://www.aftenbladet.no/meninger/debatt/Aftenbladet-har-ikke-lagt-fram-ny-informasjon-av-vesentlig-karakter-som-endrer-hovedkonklusjonene-533785b.html> (Dag Nikolai Jensen)

19. november: <http://www.aftenbladet.no/meninger/debatt/Sannhet-og-forsoning-er-hensikten-med-en-gransking-av-Kielland-ulykken-534144b.html> (Odd Kristian Reme)

30. november: <http://www.aftenbladet.no/meninger/debatt/Pal-Mitsem-Ingen-spor-av-avtale-i-USA-med-etterlatte-etter-Kielland-ulykken-534799b.html> (Pål Mitsem)